

ПРАКТИКА ОПЕРАТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ СЛУЖБОВИХ СОБАК В СПЕЦІАЛЬНИХ СЛУЖБАХ І МІСІЇ ООН

*В.І.Гринчак, начальник Кінологічної служби МВС України,
полковник міліції*

*В.М.Яценко, старший інспектор з особливих доручень
Кінологічної служби МВС України, капітан міліції*

Розвиток службового собаківництва і практика застосування спеціально дресированих собак у правоохоронній діяльності має тривалу історію. Кінологія в системі МВС розвивалася упродовж всього історичного етапу діяльності органів внутрішніх справ. Собаки використовувалися для пошуку злочинців та для охорони народногосподарських та особливо важливих об'єктів.

З урахуванням поступової зміни структури і динаміки злочинності постала необхідність чисельного збільшення фахівців-кінологів та розвитку додаткових напрямків використання службових собак.

Загальна чисельність персоналу кінологічної служби МВС України на теперішній час складає понад 2,5 тисячі працівників, які використовують відповідну чисельність службових собак.

При виконанні завдань оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ ефективно використовується потенціал службової кінології у розкритті злочинів, забезпеченні громадської безпеки, протидії тероризму, нелегальному обігу вогнепальної зброї та наркотиків.

Діяльність кінологічної служби здійснюється у тісній взаємодії з підрозділами кримінальної міліції, адміністративної служби міліції, Державної служби охорони, внутрішніми військами, іншими службами органів внутрішніх справ та підрозділами інших міністерств і відомств.

2004-й рік став ювілейним для Кінологічної служби Міністерства внутрішніх справ України, від дня її утворення минає 10 років.

Протягом цих років реформовано застарілу систему службового собаківництва міліції. Об'єднані розплідники службових собак

перетворено на кінологічні центри з сучасною матеріально-технічною базою. Розвинуто нову систему кінологічного забезпечення діяльності органів внутрішніх справ. Запроваджено нові методики підготовки і використання службових собак. Створено власну навчальну базу з підготовки фахівців кінологічного профілю.

Зазначені перетворення сприяли якісному поліпшенню організації кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності органів внутрішніх справ та ефективного використання службових собак у боротьбі зі злочинністю, особливо при розкритті злочинів насильницько-майнової спрямованості.

За минулий рік кінологами було здійснено понад 40 тисяч виїздів на місце вчинених злочинів, ефективно застосування розшукових собак сприяло розкриттю понад 20 тисяч злочинів.

Найбільш вагомими показниками були досягнуті у Донецькій (розкрито 2 тисячі злочинів), Харківській (понад 900), Дніпропетровській (500), Київській (800) областях та АР Крим (понад 1000).

Кінологами зі спеціальними собаками з пошуку вибухівки здійснено понад 2,7 тис. виїздів за сигналами про мінування об'єктів та проведено їх відпрацювання. Знайдено 76 кг вибухових речовин, 67 вибухових пристроїв та боєприпасів, 225 одиниць вогнепальної зброї, 4794 набоїв до неї. Застосування спеціальних собак в пошуку наркотиків сприяло вилученню з незаконного обігу понад 1000 кг наркотичних речовин і наркотиків.

Як приклад результативної участі кінологів у розкритті кримінальних злочинів протягом минулого року можна розглянути досвід роботи кінологічного центру УМВС України в Донецькій області. Використання службових собак сприяло розкриттю 2253 злочинів, у тому числі: вбивств — 78, розбоїв та пограбувань — 163, крадіжок — 1250, згвалтувань — 4, тяжких тілесних пошкоджень — 76, злочинів пов'язаних з незаконним обігом наркотиків — 210, зброї — 56. Кінологічними групами при Міських управліннях Горлівки, Макіївки, Маріуполя, МВ Краматорська було розкрито 38% злочинів від загальної кількості розкритих за допомогою розшукових собак.

Кінологи брали участь у проведенні 978 оперативно-розшуко-

вих та профілактичних заходів. Під час проведення зазначених заходів, за допомогою службових собак, було затримано 117 злочинців та 411 порушників громадського порядку, вилучено 18 одиниць зброї. Відпрацьовано 235 антинаркоманійних заходів і вилучено 22,2 кг наркотиків.

Кінологами патрульно-постової служби було здійснено 5937 патрулювань у вечірні години, ефективно застосовувались патрульно-розшукові собаки 562 рази, а їх допомогою було розкрито 76 злочинів.

Спеціальні собаки з пошуку вибухівки використовувалися по всім фактам повідомлень про замінування об'єктів.

З урахуванням можливості виникнення терористичної небезпеки сконцентровано зусилля на ефективній реалізації антитерористичних заходів. Посилено спеціальне кінологічне забезпечення та взаємодія відповідних підрозділів, систематично використовуються спеціальні собаки з пошуку вибухових пристроїв, вибухівки і вогнепальної зброї.

У системі МВС України успішно функціонують професійно-освітні центри з кінологічною спеціалізацією, а саме в містах Житомирі, Рівно та Золочеві Львівської області, де навчаються працівники-кінологи із собаками за напрямками спеціалізації: розшуку по сліду, пошуку вибухівки, зброї, наркотиків, патрульно-розшукових та інших.

Цикл кінології в Житомирському училищі профпідготовки працівників міліції є базовим методичним центром з розробки нових методик застосування службових собак. У цьому закладі професійної підготовки отримують кваліфікацію і допуск до практичної роботи кінологи з пошуку вибухівки, зброї та наркотиків. Напрацьовано досвід підготовки спеціалістів на замовлення правоохоронних органів інших країн та недержавних служб безпеки.

На вимогу міжнародної організації АТЕК, у найближчі роки для успішної сертифікації діяльності аеропортів в Україні необхідно буде забезпечити служби безпеки аеропортів спеціалістами-кінологами і спеціальними собаками з пошуку вибухівки, зброї та наркотиків. З цією метою підготовлено групу кінологів зі спеціальними

собаками для забезпечення вибухотехнічної безпеки міжнародного аеропорту Бориспіль.

Організовано одорологічні лабораторії у науково-дослідних експертно-криміналістичних центрах при УМВС України у Житомирській, Вінницькій та Миколаївській областях.

Ще у 60-х роках розроблено методичну базу по проведенню одорологічних досліджень як перспективного методу отримання необхідної інформації. Досвід практичної діяльності цих лабораторій вказує на ефективність та необхідність подальшого розвитку даного напрямку досліджень. Одорологічні дослідження дають можливість встановити наявність або відсутність запахових слідів особи на певному предметі, тотожність або різницю запахових зразків з різних предметів. Практично за допомогою одорологічних досліджень можна вирішити задачі виявлення індивідуальних запахів особи на предметах, що надаються для дослідження; уточнення обстановки на місці події; виявлення спільності декількох кримінальних справ; перевірки слідчої версії стосовно до конкретних осіб і епізодів тощо. Дресування собак для проведення одорологічної експертизи потребує кінологічних знань та поєднується з фаховою обізнаністю в експертній частині одорології, методів зберігання і використання запахових зразків.

Крім того, Кінологічна служба забезпечує активну участь МВС України в міжнародних миротворчих операціях. Так, у грудні 2000 року на запит Секретаріату ООН було відібрано, підготовлено та направлено до місії ООН в Косово Український спеціальний миротворчий кінологічний підрозділ (СМКП) МВС України у складі 40 осіб, з яких 25 службових собак з пошуку наркотиків, зброї, вибухівки та патрульно-розшукових функцій. СМКП є унікальним та єдиним у світі кінологічним миротворчим підрозділом ООН, який залучається до виконання поліцейських функцій на території іншої країни. Щорічно проводиться дві ротації особового складу кінологів та службових собак, які попередньо тестуються групою, а потім виїзної комісією кінологів Секретаріату ООН та представників миротворчої місії. Таким чином, доводиться проводити значний обсяг роботи з навчання

кінологів кінологічним стандартам поліції ООН та їх тестування.

При цьому бралось до уваги те, що виконання покладених на підрозділ завдань відповідальне, має політичне значення, вперше проводиться за межами держави на території з іншими культурними та мовними традиціями в умовах кримінально-терористичних акцій і перманентних бойових сутичок.

Формування СМКП передбачалось як автономного підрозділу, здатного вирішувати більшість питань забезпечення свого існування і службової діяльності. Для цього до складу підрозділу крім 25 кінологів і службових собак включено лікаря, ветеринарного лікаря, механіків-водіїв, кінологів-вожатих, які водночас є резервом під час тимчасової заміни інспекторів-кінологів для проведення тренування собак та догляду за ними.

Одразу після прибуття в Косово визначилась ефективність діяльності та актуальність присутності кінологів і використання спеціальних і розшукових собак для несення служби в пунктах пропуску автотранспорту, аеропортах, патрулюванні кримінально небезпечних районів, місць переходу кордону.

Із звітів, що надходять до МВС України від командира СМКП полковника міліції В.Кузнєцова відомо, що у регіоні Гниляне, де саме несуть службу наші кінологи зі своїми службовими собаками, систематично перевіряється транспорт та патрулюється гірська місцевість між сербськими та албанськими селами. Під час масових заворушень албанського населення службові собаки спеціального підрозділу надійно охороняли адміністративні приміщення та поліцейські пости.

Універсальність в роботі, невибагливість, здатність виконувати значний обсяг роботи в екстремальних умовах при фізичному перевантаженні, відмінна професійна підготовка були відмічені комісією UNMIK після проведеної генеральної перевірки спецпідрозділу.

Спецпідрозділ бере активну участь у забезпеченні безпеки супроводження державних посадових осіб, що охороняються, під час їх перебування у даному регіоні.

Виявлення схованок зброї та арсеналів екстремістів профілактує скоєння чималої кількості тяжких злочинів і ескалації ворож-

нечі між етнічними групами населення. Таким чином, діяльність спецпідрозділу кінологів МВС України у виконанні миротворчої місії ООН в Косово сприяє налагодженню життя і безпеки населення на даній території.

Підрозділ зарекомендував себе з найкращого боку та постійно отримує найвищі оцінки за фахову підготовку собак та досвід кінологів, свідченням чого є зацікавленість ООН у подальшому розширенні співпраці.

Слід зазначити, що за використання кінологічного миротворчого підрозділу Україна отримує значні валютні кошти в якості компенсації за наданий досвідчений кінологічний персонал та службових собак. Так, розмір компенсації за кожну з наданих собак складає приблизно 5000 доларів США на одну собаку за рік. А взагалі за використання миротворчого підрозділу Україна отримує за рік близько 1 млн.доларів.

Перспективи і ефективність службової діяльності кінологічних підрозділів міліції тісно пов'язані з наявністю якісного породного поголів'я службових собак.

Завдання по забезпеченню органів і підрозділів міліції придатним для служби поголів'ям собак є одним з необхідних у діяльності обласних кінологічних центрів.

Утримання ремонтного молодняка в кінологічних центрах регламентовано нормативними відомчими документами. Виходячи з особливих можливостей кінологічних центрів питання породного відтворення вирішуються по-різному.

У відтворенні племінного молодняка за показниками якості та збереженості поголів'я лідером залишається кінологічний центр, який базується у місті Миколаєві. Розплідник багато років здійснює селекцію собак, скеровану на якісне закріплення робочих якостей необхідних у службовій діяльності.

Необхідно особливо зазначити, що племінне розведення собак можливо успішно виконувати, базуючись на зоотехнічних нормах, які передбачають використання тільки якісного племінного матеріалу, як за походженням так і за станом здоров'я. Крім того, для цього необхідно мати цілий комплекс необхідних умов, приділити

значну увагу професійному ветеринарному забезпеченню профілактичних та лікувальних заходів при утриманні собак.

Племінне поголів'я кінологічного центру складається у більшості з німецьких вівчарок цінних племінних ліній, відібраних з урахуванням робочих якостей і вирощених з імпортованого поголів'я, в меншій кількості використовуються лабрадори, ротвейлери, малінуа, спаніелі.

Професіоналізм та фахові знання працівників кінологічних центрів підтверджено досягненнями в племінній справі та вдалим експонуванням службових собак у виставках. Найбільших успіхів на цьому шляху досягли кінологічні центри Запоріжжя “Ревущі пороги”, Київської області “Вишневий сад”, Кіровоград, Харкова. Представлені службові собаки на національних конкурсах “Кришталевий кубок”, “Україна”, “Універсальному Чемпіонаті України” та інших здобули титули призерів та переможців — кандидатів в чемпіони України та кандидатів в міжнародні чемпіони.

Кінологічною службою забезпечується проведення племінної програми кінологічними центрами з метою відтворення необхідної чисельності поголів'я собак та поліпшення їх службових якостей. Досягнуто домовленості і з громадськими кінологічними об'єднаннями щодо сприяння у зазначеній роботі, наданні допомоги на придбання племінного молодняка собак, використання племінних плідників, безкоштовне оформлення племінної документації на собак МВС, реєстрацію на виставки та інші кінологічні заходи, що проводяться в Україні.

Міністерством внутрішніх справ приділяється значна увага розвитку службової кінології, визначено статус Кінологічної служби МВС України як окремого підрозділу у складі кримінальної міліції, що посилило організаційні можливості щодо вдосконалення службової кінології. Розширено спектор використання службових собак у боротьбі зі злочинністю. Зазначені напрямки діяльності у теперішній час забезпечуються роботою фахівців на сучасній науково-методичній основі і є невід'ємним чинником забезпечення правопорядку у державі.